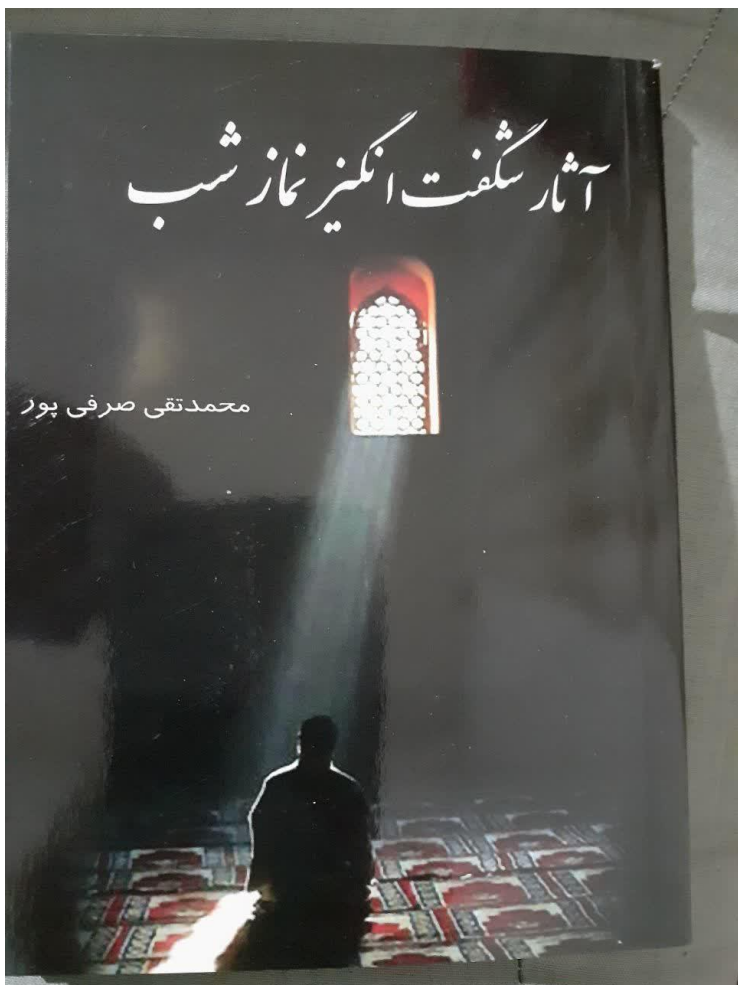

آثار سگفت انگیز نماز شب

محمد تقی صرفی پور

بسم الله الرحمن الرحيم

نماز شب

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا

مَحْمُودًا ﴿٧٩﴾

و پاسی از شب را زنده بدار تا برای تو [به منزله] نافله ای

باشد امید که پروردگارت تو را به مقامی ستوده برساند

(۷۹ اسراء)

یکی از هدایای خداوند بخشنده به بشریت نماز شب است که برکات زیادی برای انسان دارد. هم برکات فراوان دنیایی مانند گشایش رزق و روزی و نجات از فقر و سلامتی بدن و .. وهم برکات اخروی مانند اینکه نماز شب بجای انسان جواب نکیر و منکر را می دهد و در قبر همدم انسان می

گردد و ادم را از وحشت تنهایی نجات می دهد و در قیامت
تاجی بر سر مومن است و او را از گرمای قیامت نجات می
دهد و او را وارد بهشت می نماید.

نماز شب یعنی نمازی که خدا بر انسان واجب نکرده را مومن
در دل شب یا در سحر بلند شود و بخواند. و این علامت عشق
به خداوند مهربان است.

شب مردان خدا روز جهان افروز است.
نماز شب رمز اولیاء خداست بطوری که هر کسی به مقامات
بالای معنوی رسید، از برکت نماز شب بوده است.

مرحوم ملکی می فرماید: استادم [ملاحسینقلی همدانی] به
من فرمود: ((فقط متعجّدین هستند که به مقاماتی نائل می
گردند و غیر آنان به هیچ جایی نخواهند رسید)).
علامه طباطبائی رحمه الله علیه می فرماید:

چون به نجف اشرف برای تحصیل مشرف شدم ، ، تا یک
روز در مدرسه ای ایستاده بودم که مرحوم قاضی از آنجا عبور
می کردند، چون به من رسیدند دست خود را روی شانه من

گزاردند و گفتند: ((ای فرزند! دنیا می خواهی نماز شب بخوان و آخرت می خواهی نماز شب بخوان)).^۱

اهمیت نماز شب انقدر زیاد است که در بعضی روایات گفتند اگر شیعه ای نماز شب نخواند از اهل بیت ع نیست. امام عسگری می فرمایند: «نماز شب را ترک مکن، زیرا پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در وصیت خود به علی علیه السلام، سه مرتبه فرمود: «بر نماز شب مواظبت نما. هر [۱]» کس نسبت به نماز شب بی اعتنا باشد، از ما نیست

نماز شب پیامبر اعظم

امام صادق علیه السلام ضمن بیان چگونگی نمازهای شبانه رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرماید: «آن حضرت، چون شب می خواست بخوابد ظرف آب سرپوشیده ای را بالای سرش می گذاشت و مسواک خود را هم در کنارش قرار می داد و می خوابید. چون از خواب بیدار می شد به آسمان نگاه می کرد و آیات: «إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ

داستانهایی از علماء^۱

^۲. فضائل الشيعة- ترجمه توحیدی، ص: ۱۰

اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ...»؛ را از سوره آل عمران می خواند. سپس دندانهایش را مسواک می کرد و وضو می گرفت و به محل عبادت خود می رفت و چهار رکعت از نماز شب را می خواند که رکوع هر رکعتش به قدر قرائت و سجودش به قدر رکوع آن طول می کشید؛ به حدی که گفته می شد: کی سر از رکوع برمی دارد و به سجده می رود؟! و همچنین سجده اش به حدی طولانی بود که گفته می شد چه وقت سر برمی دارد؟ آن گاه به بستر خود برمی گشت و آن قدر که مشیت الهی بود می خوابید و سپس بیدار می شد، می نشست و چشمانش را به آسمان می دوخت و همان آیات را تلاوت می فرمود. آن گاه مسواک می کرد و وضو می گرفت و به محل عبادتش می رفت و به خواندن چهار رکعت دیگر از نماز شب به همان صورت اول می پرداخت و دوباره به بستر خود بازمی گشت و مقداری دیگر نیز می خوابید. سپس بیدار می شد، نگاه به آسمان می کرد و همان آیات را تلاوت می فرمود و دوباره مسواک کرده، وضو می گرفت و مابقی نماز شب (شفع و وتر) را می خواند. سپس برای ادای فریضه صبح وارد مسجد می شد.

شیخ صدوق درباره نماز شب پیامبر صلی الله علیه و آله روایت می کند که حضرت رسول صلی الله علیه و آله هفتاد بار در نماز «وتر» استغفار می کرد و سپس می فرمود: «هَذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِكَ مِنَ النَّارِ؛ خدایا! این مقام کسی است که از آتش جهنم به تو پناهنده می شود.» همچنین آن حضرت در قنوت نماز «وتر» این گونه با خدا نجوا می کرد: «خدایا! مرا در زمره هدایت شدگان رهبری فرما و از عافیت یافتگان قرار ده. عطاهایت را برایم مبارک فرما و مرا از شرور حتمی، نجات ده. خدایا! کسی بر تو حکومت نمی کند و تمام حکومت، تنها از آن توست. ای خدای کعبه! تو پاک و منزهی. از تو آمرزش می خواهم و به سویت باز می گردم و به تو ایمان می آورم و توکل می کنم و لا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ يَا رَحِيمٌ».

درباره حالات معنوی میرزاد جواد اقا ملکی تبریزی آمده است:

ایشان شب ها که برای تهجد و شب زنده داری برمی خاست، ضمن اجرای دستورها و آداب برخاستن از خواب همانند سجده و دعا، مدتی در بستر می گریست. سپس به حیاط منزل می آمد و به اطراف آسمان نگاه می کرد و آیات: «إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ...» را تا آخر می خواند و سر به دیوار می گذاشت و مدتی گریه می کرد. آن گاه وضو می ساخت و چون به مصلايش می رسید و مشغول تهجد می شد، دیگر حالش خیلی منقلب می شد. او در نمازها و به ویژه در «قنوت ها، گریه های طولانی داشت

نماز شب آیت الله العظمی بهجت (ره)

:آیت الله شیخ جواد کربلایی می گوید

جناب آیت الله بهجت در جدیت در نماز شب و گریه »
کردن در نیمه های شب مخصوصاً شبهای جمعه کوشا بودند.
یکی از علما و مشاهیر به من فرمودند که: شب جمعه در مدرسه سید در نجف اشرف در نیمه شب بنده شنیدم با صدای حزین و ناله و گریه در حالی که سر به سجده گذاشته بود مکرراً به حق تعالی عرضه می داشت: «الهی من لی غیرک،
(.)» «أَسْئَلُهُ كَشْفَ ضُرِّي وَالنَّظَرَ فِي أَمْرِي

نماز شب شیخ محمد تقی بهلول

عالم ربانی مجاهد خستگی ناپذیر حضرت حاج شیخ محمد تقی بهلول می فرمودند: نماز شب، خیر دنیا و آخرت را دارد؛ وقتی می گوئیم بخوانید دلیل هم داریم که خیر دارد؛ مثلاً زمانی که ما در مدرسه فیضیه با بقیه رفقا درس می خواندیم روزگار ما خیلی به سختی می گذشت، یک سال که شب نیمه شعبان مصادف با ایام زمستان بود و هوای قم به حدی سرد بود که آب در چند ثانیه یخ می بست.

همان شب نیمه شعبان رفتم در مجلس جشنی که به مناسبت میلاد حضرت مهدی علیه السلام تشکیل شده بود شرکت کردم و وقتی به مدرسه برگشتم در مدرسه بسته بود و در حرم هم بسته بود و

هوا هم که خیلی سرد بود و از طرفی ما هم مقید به خواندن نماز شب بودیم. لذا جلو در حرم آمدم و در همان جا روی زمین شروع به نماز شب خواندن کردم.

نماز که تمام شد، یک مرد ترک زبان جلو آمد و گفت: حرم کی باز می شود؟ گفتم: یکی دو ساعت دیگر. گفت: دوستانم منتظر من هستند که باید بروم شما لطف بفرمایید این شمعها را بگیرید و هر شب

جاهایی که از حرم تاریک است از طرف من روشن کنید. من هم شمعها را گرفتم و بعد آن شخص به من مقداری پول داد و رفت که وقتی من توجه کردم دیدم ۵۰۰ تومان است که در آن زمان مبلغ قابل توجهی بود به من داده است که با آن ۵۰۰ تومان خیلی از مشکلات ما حل شد. بله این یک نمونه از خیر دنیا و آخرت نماز شب است.

شهید ثالث

مرحوم شهید ثالث می فرمود که: وقتی کاشف الغطاء وارد قزوین شد، به منزل برادر من آمد. هنگام شب در باغ، استراحت نمودند، من هم در گوشه ای از باغ خوابیدم. چون پاسی از شب گذشت، دیدم که کاشف الغطاء مرا صدا می زند و می گوید: بلند شو و نماز شب بخوان!

عرض کردم: آری برمی خیزم! ولی وقتی او دور شد، دوباره
خواهیدم. ناگاه دیدم که حالم بد شد! دردی مانند درد شکم در
خود احساس کردم. از شدت درد بلند شدم و شنیدم که صدای

ناله ای می آید. بدنبال آن صدا حرکت کردم. چون نزدیک
شدم، دیدم که کاشف الغطاء با نهایت تضرع و زاری و گریه، به
مناجات مشغول است. صدای آن جناب چنان در من اثر کرد
که از آن شب تاکنون که بیست و پنج سال می
گذرد، هر شب بلند می شوم و به مناجات قاضی الحاجات
مشغول می شوم.^۴

عجوبه عبادت، حسنعلی نخودکی اصفهانی

«آقای نظام الولیّه سر کشیک آستان قدس رضوی نقل کرد
که شبی از شبهای زمستان که هوا خیلی سرد بود و برف
می بارید، نوبت سر کشیک من بود. اول شب خدام آستان
مبار که به من مراجعه کردند و گفتند: به علت سردی هوا

و بارش برف، زائری در حرم نیست. اجازه دهید حرم را ببندیم. من نیز به آنان اجازه دادم. مسئولین بیوتات درها را بستند و کلیدها را آوردند. مسئول بام حرم مطهر آمد و گفت: حاج شیخ حسنعلی اصفهانی از اول شب تاکنون بالای بام و درپای گنبد مشغول نماز می باشند و مدتی است که در حال رکوع هستند و چندبار که مراجعه کردیم ایشان را به همان حال رکوع دیدیم. اگر اجازه دهید به ایشان عرض کنیم که می خواهیم درها را ببندیم.

گفتم: خیر، ایشان را به حال خود بگذارید و مقداری هیزم در اطاق پشت بام، مخصوص مستخدمین است بگذارید که هرگاه از نماز فارغ شدند، استفاده کنند و در بام را نیز ببندید.

مسئول مربوطه مطابق دستور عمل کرد و همه به منزل رفتیم. آن شب برف بسیاری بارید. هنگام سحر که برای باز کردن درهای حرم مطهر آمدیم، به خادم با گفتم: برو بین حاج شیخ در چه حالند.

پس از چند دقیقه خادم مزبور باز گشت و گفت: ایشان همانطور که در حال رکوع هستند و پشت ایشان با سطح برف مساوی شده است.

معلوم شد ایشان از اول شب تا سحر در حال رکوع بوده‌اند و سر‌مای‌شدید آن شب را هیچ احساس نکرده‌اند. نماز ایشان هنگام اذان صبح به پایان رسید.»^۵

سید عبدالحسین لاری

«دختر ایشان گفت: شبها هر گاه بر می‌خاستم، ایشان را در حال نماز می‌دیدم. یکبار گفتم: مقداری هم بخوابید.

فرمود: آنقدر بخوابیم که دیگر بیدار نشویم.»^۶

خواجه ربیع

داستانهایی از زندگی علماء ج ۱^۵
داستانهایی از زندگی علماء ج ۱^۶

از ربیع بن خثیم حکایت شده است که با یک رکوع، شب را به صبح می‌رساند، آن گاه قامت راست می‌کرد و می‌نالید و می‌گفت: «آه! مخلصان پیشی گرفتند و ما از راه ماندیم.

همچنین نقل شده که وقتی خواجه ربیع وفات کرد یکی از همسایگان‌ش دخترکی داشت که گفت: پدر جان! آن ستونی که هر شب در خانه همسایه ما بود چه شد؟

پدر گفت: فرزندم! آن ستون نبود بلکه همسایه صالح ما (ربیع) بود که از اول شب تا صبح روی پاهایش ایستاده بود (و مشغول عبادت و نماز و مناجات بود)»^۷

آیه الله نجفی مرعشی

«حضرت آیه الله مرعشی نجفی به فرزندش وصیت کرد: سجاده‌ای که هفتاد سال بر روی آن نماز شب بجا

هزار و یک نکته درباره نماز «حسین
دیلمی

آورده‌ام و تسبیحی از تربت امام حسین(ع) که با آن در
سحرها به عدد دانه هایش استغفار کرده‌ام با من دفن شود.»
«زینب(س) آنچنان اهل عبادت بود «که حسین ع به او
فرمود: مرا در نماز شبت فراموش نکن» و «امام سجاده
فرمود: در اسارت، عمه‌ام نمازهای واجب و مستحب را ترک
نکرد و گاهی از گرسنگی نماز رانشسته می‌خواند.»

نیایش حاج سید هاشم حداد

شبها که خواب پرستان خفته بودند، حاج سید هاشم حداد به
نیایش می‌پرداخت. شبها تقریباً خواب نداشت. با صوتی دلربا
قرآن می‌خواند و به قرائت قرآن با صدای حزین بسیار
علاقه‌مند بود. اول شب کمی استراحت می‌کرد و سپس برای
مناجات بر می‌خاست. چهار رکعت نماز می‌گذازد که مدتی
طول می‌کشید. سپس روبه قبله در حالت تفکر و توجه مدتها
می‌نشست. سپس قدری استراحت می‌نمود و دوباره
نماز می‌خواند. و تا نزدیک اذان صبح این رویه ادامه داشت.^۸

برخی از آثار عجیب نماز شب در تعدادی از احادیث:
 محبت و عشق همسر با نماز شب
 زنی به خدمت حضرت صادق علیه السلام آمد و عرض کرد:
 ای پسر پیغمبر! شوهرم مرا دوست نمی دارد، چه کنم؟
 حضرت فرمود: «عَلَيْكَ بصلوة اللّیل» بر تو باد نماز شب (یعنی
 برو نماز شب بخوان). پس از چندی، زن به خدمت حضرت
 رسید و تشکر کرد و گفت: شوهرم از آن وقت هیچ کس را
 به اندازه من دوست نمی دارد. پس آن حضرت فرمود: خدا
 رحمت کند زنی را که سحر برخیزد و شوهرش را بیدار کند.
 و همچنین مردی که برخیزد و زنش را بیدار کند و نماز شب
 بخواند.^۹

اخلاق خوش با نماز شب
 امام صادق علیه السلام
 می فرماید: «صلاة اللیل تحسن الخلق»؛ نماز شب انسان را
 خوش اخلاق می کند.^{۱۰}

۹. قیامت و قرآن، ص ۱۵۷
 ۱۰. ثواب الاعمال، ص ۷۰

خوشبویی بدن با نماز شب
در این باب امام صادق علیه السلام می فرماید: «صلوة الیل
تطیب الریح»؛ نماز شب انسان را خوشبو می کند.^۱

نماز شب حضرت امام

تهجدِ امام

یکی از نزدیکان امام می گوید:
پنجاه سال است که نماز شب امام خمینی ترک نشده. امام «
در بیماری، در صحت، در زندان، در خلاصی، در تبعید، حتی
بر روی تخت بیمارستان قلب هم، نماز شب می خواندند. امام
در قم بیمار شدند و به دستور اطباء می بایست به تهران
منتقل شوند، هوا بسیار سرد بود و برف می بارید و یخبندان
عجیبی در جاده ها وجود داشت، امام چندین ساعت در
آمبولانس بودند، و پس از انتقال به بیمارستان قلب باز نماز
شب خواندند. شبی که از پاریس به سوی تهران می آمدند
تمام افراد در هواپیما خوابیده بودند و امام تنها در طبقه بالای

هوایما نماز شب می خواندند.

و شما اگر امام را از نزدیک دیده باشید آثار اشک بر گونه های مبارک امام، حکایت از شب زنده داری و گریه های نیمه شب وی دارد.

بعضی از پاسداران در قم نقل می کردند که گاهی اوقات که امام برای تهجد بیدار می شدند، آنها را مورد نوازش و تفقد قرار می دادند.»*

نماز شب در یکی از حسّاس ترین فرازهای تاریخ

در یکی از نشریه ها از قول فرزند امام خمینی آمده است: شبی که از پاریس عازم ایران بودیم، امام در هوایما - 11 برای نماز شب برخاستند و چنان می گریستند که خدمه ارفرانس، تعجب کرده بودند و شنیدم که پرسیده بودند: آیا امام از چیزی ناراحت هستند؟ من گفتم که کار هر شب امام است.

وقتی امام را از قم می بردند برای زندان [در عصر - 22 طاغوت] امام با حالتی نماز شب خواندند که یکی از همراهیان

بعداً به من گفت: که ما تحت تأثیر شدید نماز امام واقع شدیم و یکی از آنها تا تهران گریه کرده بود روزی که از نجف عازم کویت شدیم از صبح ساعت چهار - 33 حرکت کردیم و شاید هم زودتر، درست بعد از اذان صبح و بعد از آن همه گرفتاریها ساعت دوازده و شاید بیشتر، سرانجام امام در هُتل بصره استراحت کردند دو ساعت خوابیده بودند که ساعتشان زنگ زد و بیدار شدند ... و نماز شب خواندند و بعد هم نماز صبح

کرامتی از امام راحل رحمه الله علیه

شهید محراب مرحوم صدوقی می گوید: ما مسافرتها با امام کرده ایم، در مسافرت مشهد یک « اخلاق پدران به ما مبذول داشتند. وقتی از ارض اقدس بر می گشتیم در بین راه روسها برای بازرسی جلوی ماشین ما را گرفتند (در آن زمان قسمتهایی از ایران زیر نظر دولتهای شوروی و آمریکا و انگلستان بود) همگی پیاده شدیم و چون امام از اوّل تکلیف، مراقب نماز شب بودند و این عمل، صد در صد از ایشان ترک نشده، بعد از پیاده شدن خواستند که نماز

شب بخوانند. آن جا که وسط بیابان بود آبی وجود نداشت. یک وقت نگاه کردیم آبی جاری شده ایشان آستین بالا زد و وضو گرفت. بعداً نفهمیدیم که تا ایشان نمازش تمام شد آب بود یا نبود. به هر حال ما در آن سفر یک چنین کرامتی از ایشان دیدیم.»**فرازهائی از ابعاد...: ۵۷

یکی از علما می گوید: حضرت امام (ره) بعضی از شبها از منزل خارج و در باغی که در نزدیکی منزلشان بود، به نماز مشغول می شدند. یک شب، نزدیک اذان صبح بود که من از آنجا که محل عبورم بود، رد می شدم. شنیدم یک نفر گریه و ناله می کند. رفتم تا به کنار دیوار رسیدم. دیدم آقای سر به سجده گذاشته و با خدای خود راز و نیاز می کند و در همان حال، اشک پهنای صورتش را پوشانده است. خجالت کشیدم که جلوتر بروم. آمدم کنار باغ ایستادم تا هنگام رفتن آن آقا، او را ببینم و بفهمم که کیست. وقتی که بالاخره نماز آن مرد

تمام شد و از جا برخاست و رفت. خوب نگاهش کردم دیدم که حضرت امام (س) است. (۱۳)

احمد آقا می گفت: شب رمضانی، من روی پشت بام خوابیده بودم. خانه ایشان یک خانه کوچک چهل و پنج متری بود. بلند شدم و دیدم که صدا می آید و بعد متوجه شدم که آقا است که در تاریکی در حال نماز خواندن است و دستهایش را به طرف آسمان دراز کرده و گریه می کند.

برنامه عبادت ایشان در ماه رمضان این بود که شب تا صبح نماز و دعای خوانند و بعد از نماز صبح و مقداری استراحت، صبح زود برای کارهایشان آماده بودند. (۱۴)

آیه الله خوانساری نقل می کردند که: امام در مدرسه دارالشفاء حجره داشتند و شبها برای نماز شب چون آب حوض دارالشفاء خوب نبود به فیضیه می آمدند و یخ حوض را

پا به پای آفتاب ج ۴ ص ۱۵۲۱

پا به پای آفتاب ج ۴ ص ۲۶۱۱

می شکستند و وضوء می گرفتند و نماز می خواندند. گویا در
ودیوار فیضیه با این سید چهل ساله همذکرو همصدا
می شد. (۱۵)

محدث قمی رحمه الله علیه

شیخ عباس قمی و نماز شب

در شرح حال محدث گرانمایه، حاج شیخ عباس قمی آورده
اند:

وی در تمام دوره سال، در چهار فصل، حداقل یک ساعت
قبل از طلوع فجر بیدار و مشغول نماز و تهجد بود.
به عبادت آخر شب و قبل از سپیده دم اهمیت زیاد می داد
و معتقد بود که بهترین اعمال مستحبی، عبادت و تهجد است
فرزند بزرگش می گوید: تا آن جا که من به خاطر دارم
بیداری آخر شب از او فوت نشد. حتی در سفرها، این شیوه
عملی می شد.

محدث قمی درباره استادش حاج میرزا حسین نوری، می

نویسد: او در زهد و عبادت سخت کوشا بود، نماز شب او فوت نشد و راز و نیازش با خداوند متعال در تمام شبها ***برقرار بود. ع

علامه مجلسی اول رحمه الله علیه

آقا احمد نواده وحید بهبهانی در کتاب «مرآت الاحوال» می «
نویسد: از بعضی ثقات شنیدم که آخوند ملا محمد تقی نقل کرده که در شبی از شبها بعد از نماز و تهجد و گریه و زاری به درگاه قادر متعال، خود را به حالتی دیدم که دانستم هر چه از درگاه احدیت مسألت کنم، البته به اجابت مقرون، و عنایت خواهد شد و فکر می کردم که چه از خدا بخواهم؟
امر دنیوی یا آخروی؟ که ناگاه صدای گریه محمد باقر [مجلسی دوم] از گهواره بلند شد، من گفتم؛ الهی به حق محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله این طفل را مروج دین و ناشر احکام سیدالمرسلین گردان و موقّق کن او را به توفیقات بی نهایت خود.
سپس آقا احمد می گوید: و مسلّم است که این خوارق

عادات که از آن بزرگوار به ظهور رسیده، نیست مگر از

.دعای چنین بزرگواری.

دوش وقت سحر از غصّه نجاتم دادند - واندَر آن ظلمت شب

آب حیاتم دادند

بیخود از شعلشعه پرتو ذاتم کردند - باده از جام تجلّی صفاتم

دادند

چه مبارک سحری بود و چه فرخنده شبی - آن شب قدر که

این تازه براتم دادند

بعد از این روی من و آینه وصف جمال - که در آن جا خبر از

جلوه ذاتم دادند

من اگر کامروا گشتم و خوشدل چه عجب - مستحق بودم و

اینها به زکاتم دادند

هاتف آن روز به من مژده این دولت داد - که بدان جور و

جفا صبر و ثباتم دادند

این همه شهد و شکر کز سخنم می ریزد - اجر صبری است

کز آن شاخ نباتم دادند

همّت «حافظ» و انفاسِ سحر خیزان بود - که ز بند غم ایام
نجاتم دادند

شیخ جعفر کاشف الغطاء

در احوال این محقق بزرگ آورده اند
شیخ در عبادت و صفای باطن و حالت تضرّع و زاری به «
درگاه حضرت باری و تهجد و سحر خیزی و دعا و مناجات،
یکی از اوتاد روزگار بوده و تا سر حدّ قدرت نمی گذاشته عمل
***. مستحبی از او فوت شود».*
شهادت محراب، ملا محمد تقی برغانی قزوینی می گوید
روزی مرحوم شیخ جعفر کاشف الغطاء وارد قزوین شد و «
در منزل یکی از بزرگان رحل اقامت افکند. در آن منزل، باغی
نیز وجود داشت. وقت خواب فرا رسید و همه خوابیدند و من
هم در گوشه آن باغ خوابیدم
چون پاسی از شب گذشت، شنیدم شیخ مرا صدا می زند و می
گوید: برخیز و نماز شب به جای آر
عرض کردم؛ بلی بر می خیزم

شیخ رد شد و من دوباره خوابیدم. ناگهان صدایی به گوشم خورد، به دنبال آن روانه شدم وقتی به نزدیک جایی که سر و صدا می آمد رسیدم دیدم جناب شیخ به تضرع و گریه و مناجات مشغول است و صدای ایشان چنان در من اثر گذاشت که از آن شب تا کنون که ۲۵ سال می گذرد، هر شب بر می ***. خیزم و به مناجات مشغول می شوم».*!

استادِ آیت الله العظمی بروجردی

گویند که مرحوم آیت الله سید محمد باقر درچه ای، استاد آیت الله بروجردی و میرزای نائینی و آقا نجفی قوچانی و... در قنوت نماز شب، دعای ابوحمزه ثمالی را با حالت ایستاده، می خواندند.

کنونت که چشم است اشکی بیار - زبان در دهان است
عذری بیار

حضرت علی علیه السلام فرمود

نماز شب مایه سلامتی جسم و متوسل شدن به اخلاق
پیامبران و موجب رضایت پروردگار عالمیان است.*

استاد شهید مرتضی مطهری

یکی از خصوصیات استاد مطهری رحمه الله علیه عنایت زیاد
به تهجد و شب زنده داری بود و از دوران طلبگی تا آخر
عمر، بدان پایبند بودند.

حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنه ای رهبر معظم
:انقلاب می فرماید

ایشان هنگامی که به مشهد می آمدند، گاهی اوقات به «
منزل ما وارد می شدند. اتفاقی که ایشان شبها می خوابیدند، با
یک در، با اتفاقی که من می خوابیدم فاصله داشت. ایشان
همیشه وقت خواب مقید بود به خواندن قرآن. صدای ایشان
را شنیدم که در هنگام تهجد و نماز شب خواندن، گریه می
کردند. البته نماز شب خوان زیاد داریم؛ اما، نماز شب خوانی
که در آن نیمه شب، با آن حال اشک بریزد و گریه کند، کم
...داریم»

فرزند استاد شهید مطهری رحمه الله علیه ضمن تشریح وقایع

:شب شهادت استاد چنین می گوید

آن شبی که خبر ترور را شنیدیم، همگی تا صبح بیدار «
بودیم. ساعت ۲۲/۵ بعد از نیمه شب بود که زنگ ساعتی که
ایشان را مطابق معمول برای نماز شب بیدار می کرد، به صدا
در آمد ولی دیگر او در قید حیات نبود. او نماز شبش را در
میان خون مطهرش، زودتر از موعد نماز شب در تاریکی
». «خیابان خوانده بود

از قول یکی از فضلاء و محققان معاصر، درباره استاد چنین
:نقل شده

و در رابطه با خدایش، عارفی اهل ذکر و سلوک و ... «
عبادت بود. او خود بارها گفته بود؛ دلم می خواهد به قم بروم
و مشغول ریاضت و عبادت و عرفان بشوم. این آرزوی او
بود.

هرگز! در طول عمرش، خواندن قرآن قبل از خواب و به
جای آوردن نماز شب را ترک ننمود و بدین گونه بر اثر
تلاؤات همین عبادت، و نزدیکی و قرب خاص به امام امت
». «بود که حقایق را با چشم دل می دید

:همچنین یکی از دوستان استاد می نویسد
اهل دنیا و هواپرستان، و پیوستن به اهل الله و اولیای خدا،
.مشهود سیر و سلوک او بود.

:نیز یکی از نویسندگان معاصر در این باره می گوید
در یکی از سخنرانیها از او شنیدم که این دو بیت را - که ...
:حاکي از توجه به این مراحل است - می خواند
ترسم بروم، عالم جان، نادیده - بیرون روم از جهان، جهان
نادیده
در عالم جان، چون روم از عالم تن - در عالم تن، عالم جان
نادیده؟

این مرد، از سالها پیش، خویش را برای این سفر آماده
کرده بود. و با توشه تهجد، و مرکب شب خیزی، و راهبری
فیض سحر، عمری در این راه گام نهاد، و به یقین به
مقصودهایی رسید. همین آثار فراوان و خدمات شایان او

نشانه فوز و توفیق اوست و همچنین، کامیابی او به سعادت

.شهادت،

نماز شب، در شب زفاف

آیت الله شیخ جعفر نجفی (ره) شب زفاف دختر و دامادش، هنگام سحر به در خانه آنان رفت و فرمود: برخیزید که آبی برای شما گرم کرده ام، غسل کنید و نماز شب بخوانید!***

نماز شب نخوانده بود گریه می کرد

حجت الاسلام علی محدّث زاده درباره پدرش مرحوم حاج شیخ عباس قمی (ره) می گوید:
یک روز صبح پدرم برخاست و شروع به گریه کردن نمود، از او پرسیدم: چرا اشک می ریزید؟
!فرمود: برای این که دیشب نماز شب نخواندم
گفتم: پدر جان! نماز شب که مستحب است و واجب نیست،
شما که ترک واجب نکرده اید و حرامی به جا نیاورده اید، چرا

حوزه شماره سوّم: ۳۱ - ۳۲، مقاله آفاق فکری برونحوزه

۲ای

تذکرة العلماء: ص ۶۸۲

این طور نگرانید؟

فرمود: فرزندم! نگرانی من از این است که من چه کرده ام
***. که باید توفیق نماز شب خواندن از من سلب شود؟ ع

کسی که برای خشنودی خدا نماز شب بخواند

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود
هر گاه بنده ای شب هنگام از خواب برخیزد و در حالی که
هنوز (آثار) سنگینی خواب در چشمان او باقی است، برای
خشنودی خداوند نماز شب بخواند، پروردگار متعال به ملائکه
اش مباحثات می کند و می فرماید: آیا نمی بینید بنده مرا که در
نیمه شب از بستر خواب برخاست و به خاطر خواندن نمازی
که بر او واجب نکرده ام، خواب شیرین را رها کرد؟ پس شاهد
باشید که او را آمرزیده ام. ع

امام حسین علیه السلام و یارانش در شب عاشورا

در شرح حال امام حسین علیه السلام و یارانش - در شب
عاشورا - چنین می خوانیم

اصحاب امام صادق علیه السلام : ص ۱۶۲
ارشاد القلوب (دیلمی): ج ۲، ص ۱۵، باب ۲۲۲

آن شب، صدای ناله و زمزمه و نیایش حسین و یارانش تا
بامداد همچون آوای زنبور عسل به گوش می رسید، گروهی
در رکوع بودند و برخی سجده می کردند و دیگران ایستاده
و یا نشسته به عبادت سرگرم بودند
آن شب سی و دو نفر از سربازان «عمر سعد» که گذارشان به
خیمه های امام حسین علیه السلام افتاد تحت تأثیر این شور
***و حال قرار گرفتند.ع*»

کسیکه در نیمه شب تار، با مولایش خلوت کند

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود
چون بنده ای در نیمه شب تار، با مولایش خلوت کند و به
مناجات پردازد خداوند نوری در دلش قرار دهد و به
فرشتگانش گوید:

بنده ام را ببینید که در نیمه شب تاریک با من خلوت «
کرده است در حالی که انسانهای تنبل سرگرم کارهای

بیهوده اند و غافلان در خوابند، شما شاهد باشید که من او را
آمرزیده ام.» ❦

اصفهان را دو چیز صاف نگه داشته است

سید هاشم حدّاد از (عرفاء) در سفری که به اصفهان داشتند
، فرمودند :

اصفهان را دو چیز صاف نگه داشته است : یکی وجود
موحّدان و عارفان و حکمای اسلامی است که در قبرستان
تخت فولاد دفن هستند و دیگری وجود دختران جوان
معصومی است که شبها سجاده هایشان را برای عبادت و
طاعت خداوند پهن می کنند . هیچ جا من بقدر اصفهان دختران

متهم‌دندیده‌ام . جانهای پاک ایشان در شبها ، فضای اصفهان
را به صورت دیگری درآورده است.^{۲۸}

حالات خوش شهید مدنی

آقای بهاء‌الدین دامادایه الله شید مدنی در خاطراتش
می‌گوید : ما حالات نورانی و با صفای ایشان را در مناجاتهای
نیمه شبشان نظاره گر بودیم . در نیمه شب یکروز تابستانی
در محلی نزدیک همدان ، من دیدم از میان درختان باغ
صدای ناله می‌آید . از رختخواب که بلندشدم دیدم آقا(آیت ا
... مدنی) نیست وقتی دقت کردم دیدم در میان درختان
گریه می‌کند و می‌گوید : خدایا! من آمدم اگر تو به من
جواب ندهی و رهایم سازی ، کیست که مرا دریابد؟ این‌ها را
می‌گفت و اشک می‌ریخت.^{۲۹}

شهید مهدی زین‌الدین

ناگفته‌های عارفان ، صادق حسن زاده : ص ۲۳۷^۲

8

دیدار با ابرار(۶۶)^۲

شهید مهدی زین الدین می گفت: هر موقع رزمندگان نماز
شب می خوانند در عملیات پیروز هستیم.

»

برتر از جهان

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَالَ: رَكَعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا ابْنُ
آدَمَ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ الْآخِرِ خَيْرٌ لَهُ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، وَلَوْ لَا أَنْ
أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لَفَرَضْتُهَمَا عَلَيْهِمْ. [۳۰]

رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: دو رکعت نمازی که
انسان در دل آخر شب بخواند از دنیا و آنچه در آن است
بهتر است. و اگر بر امتم دشوار نبود آن دو رکعت را بر
آنان واجب می کردم.

نماز شب روزی را زیاد می کند

نکته ی بسیار مهم پیرامون نماز شب و شب زنده داری، توجه
به آثار و برکات بسیار سودمندی است که بر این عمل

ارزشمند مترتب می شود، که هر یک به نوبه ی خود می تواند ارزشی فوق حدّ تصوّر را برای ما به همراه داشته باشد. که ما در ادامه به ذکر یکی از آنها می پردازیم به امید آنکه با قلم ناتوان خویش بتوانیم قطره ای از دریای آثار و فواید. بیشمار نماز شب را در قالب سخن به تصویر بکشیم.

بر اساس روایات معتبر یکی از مهمترین آثار سودمند نماز شب گشایش و وسعتی است که در زمینه ی رزق و روزی برای انسان حاصل می شود و ما در اینجا به ذکر پاره ای از آنها می پردازیم.

نماز شب فقر را می برد

كَذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ يُصَلِّيُ صَلَاةَ اللَّيْلِ وَهُوَ يَجُوعُ، إِنَّ صَلَاةَ
: اللَّيْلِ تُضْمِنُ رِزْقَ النَّهَارِ

دروغ گفته است کسی که گمان کند نماز شب می خواند و گرسنگی می کشد، زیرا نماز شب روزی در روز را ضمانت می کند. »^{۳۱}

در روایتی ششمین اختر تابناک آسمان ولایت و امامت امام
صادق (علیه السلام) در این باره فرموده است: «صَلَاةُ اللَّيْلِ
تَجْلِبُ الرِّزْقَ»:

نماز شب روزی را جلب می کند.

در روایتی دیگر از آن حضرت چنین می خوانیم که حضرت
فرمود: تُدْرُ الرِّزْقَ وَ تَقْضَى
نماز شب روزی انسان را زیاد و قرض را ادا می کند.

پرسش مهمی که پیرامون کلام زیبای امام صادق (علیه
السلام) مطرح می شود این است که چگونه نماز شب باعث
گشایش و وسعت رزق و روزی می شود؟! چه ارتباطی میان
نماز شب و گشایش روزی وجود دارد بگونه ای که می توان
بوسیله ی آن دری تازه و نو از رزق و روزی را به روی خود
!گشوده و از انواع نعمت های الهی بهره مند شد؟

آنچه در پاسخ به این پرسش مهم و اساسی می توان گفت

آن است که: مطابق روایات فراوانی که در زمینه ی رزق و روزی وجود دارد، بزرگترین مانع بر سر راه نزول برکات مادی و معنوی از ناحیه ی حضرت حق، ارتکاب گناه و اقدام به کارهای ناشایست است. این گناه است که میان ما و خداوند مهربان فاصله ایجاد نموده، و با افکندن پرده ی ظلمت و تاریکی بر صفحه دل، سدّی بسیار عظیم را بر سر راه خوشبختی و سعادت انسان قرار می دهد.

بنابراین ارتباط نزدیک و تنگاتنگی میان گناه و کم شدن روزی وجود دارد، حال اگر انسان در اثر غفلت و فراموشی یاد خدا در دام گناه و معصیت گرفتار شد باید مانع ایجاد شده را از سر راه بردارد تا در نتیجه بتواند مرغ دل را به آسمان رحمت الهی پرواز داده و از سرچشمه ی فیض جوشان خالق هستی کام وجود خود را سیراب نماید.

در آموزه های دینی ما برای برداشتن این مانع راه های بسیار مناسب و کارآمدی وجود دارد که در این میان می توان به

نقش مهمّ و تأثیر گذار نماز شب اشاره نمود.

در روایتی امام صادق (علیه السلام) در ذیل این آیه شریفه
«إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ»: همانا نیکی ها بدی ها را از
بین می برد. می فرماید: «صَلَاةُ اللَّيْلِ تَذْهَبُ بِذُنُوبِ النَّهَارِ»:
نماز شب گناهی را که در روز انجام گرفته است از بین می
برد.

با توجّه به فرمایش امام صادق (علیه السلام) می توان گفت:
نماز شب همچون باران رحمت می تواند لکه های تاریک
گناه را از مملکت باطن پاک نموده و با این اقدام معنوی خانه
قلب را با عطر پاکی و پیراستگی عطر آگین نماید.

خالق هستی در کلام نورانی خویش این حقیقت را به این
صورت بیان می کند که: «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَاتَّقَوْا
:لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ»

و اگر مردمی که در شهرها و آبادیها زندگی می کنند ایمان

آورده و تقوا پیشه کنند، برکات آسمان و زمین را بر آنها
می‌گشاییم.

اهمیت نماز شب در قرآن

از آیات قرآن و روایات استفاده می‌شود که نماز شب از
مستحباتی است که سخت مورد تأکید قرار گرفته و آثار
عمیق و گسترده‌ای در روح و روان و اعمال و دنیا و آخرت
انسان دارد.

خداوند متعال در قرآن کریم، سوره سجده، آیه ۱۶ و ۱۷
«: می‌فرماید

تَتَجَافَىٰ جُنُوبَهُمْ ۖ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَ طَمَعًا ۚ وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ۚ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ
جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ»؛

پهلوهایی آنها از بستر خواب فاصله می‌گیرد (از خواب بر «
می‌خیزند) و پروردگارشان را از روی بیم و امید می‌خوانند و
از آنچه به آنان داده ایم انفاق می‌کنند. هیچ کس نمی‌داند

که به پاداش عملشان چه چشم روشنی ها برای آنان پنهان و ذخیره شده است». اگر در فضیلت شب زنده داری و نماز شب چیزی جز همین یک آیه نبود برای اهل ایمان کافی بود. که همه روز را به انتظار آمدن شب و خلوت با دوست باشند.

در فضیلت و آثار و برکات نماز شب روایات فراوانی داریم

دست آورد نماز شب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: صَلَاةُ اللَّيْلِ مَرْضَاةُ الرَّبِّ، وَحُبُّ الْمَلَائِكَةِ، وَسَنَةُ الْأَنْبِيَاءِ، وَنُورُ الْمَعْرِفَةِ، وَاصْلُ الْإِيمَانِ، وَرَاحَةُ الْأَبْدَانِ، وَكَرَاهِيَةُ الشَّيْطَانِ، وَسِلَاحٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ، وَاجَابَةٌ لِلدُّعَاءِ، وَقَبُولُ الْأَعْمَالِ، وَبَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ، وَشَفِيعٌ بَيْنَ صَاحِبِهَا وَبَيْنَ مَلِكِ الْمَوْتِ، وَسِرٌّ فِي قَبْرِهِ وَفِرَاشٌ تَحْتَ جَنْبِهِ، وَجَوَابٌ مَعَ مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ، وَمُونِسٌ وَزَائِرٌ فِي قَبْرِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. [۳۲]

رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: نماز شب مایه

خوشنودی پروردگار و دوستی فرشتگان و روش پیامبران و نور معرفت و ریشه ایمان و موجب آرامش بدن و نفرت شیطان و سلاح در مقابل دشمن و مستجاب شدن دعا و پذیرش اعمال و برکت روزی است. و نماز شب بین

نماز گزار و ملک الموت واسطه می شود و چراغ قبر و فرش زیر او در قبر و پاسخ نکیر و منکر و مونس انسان در قبر و زیارت کننده او در قبر تا روز قیامت خواهد بود.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، مهر و محبت ملائکه و فرشتگان، سنت و روش پیامبران، نور شناخت و معرفت، اصل و پایه و ریشه ایمان، راحتی بدن و جسم، بغض و ناراحتی شیطان، اسلحه مؤمن بر دشمنان، اجابت دعا، قبولی اعمال، برکت رزق و روزی، شفیع بین نماز شب خوان و قابض الارواح و عزرائیل، نور و چراغ در قبر، فرش در زیر پای نماز شب خوان در قبر، جواب نکیر و منکر و انیس و مونس و زائر نماز شب خوان در قبر تا قیامت می باشد.

هنگامی که قیامت بر پا می شود، نماز شب به صورت سایه ای در بالای سر نماز شب خوان قرار می گیرد. و تاج روی سر او و لباسی برای بدنش می باشد (در آنجا که همه لخت و عریان می باشند) و نوری است در پیش پای او و پرده و حایلی است بین او و آتش. و حجت و دلیلی است برای مؤمن در پیشگاه خداوند، و مایه سنگینی اعمال او در میزان اعمال است. و سبب جواز عبور نماز شب خوان از پل صراط است و کلیدی است برای باز کردن در بهشت، چرا که نماز عبارت است از تکبیر و حمد و تسبیح و تمجید و تقدیس و تعظیم خداوند و قرائت و دعا.

و همانا بهترین همه اعمال، نمازی است که در وقتش خوانده شود (و وقت نماز شب، در دل شب است).

(۳۲)

کلید سعادت هردو جهان

آیت الله العظمی بهجت رحمه الله علیه می فرمودند: یکی از علماء، آدم فقیر و تنگدستی بود، به پسرش خیلی تأکید می

کرد که نماز شب را ترک مکن! از ایشان سؤال کرده بودند که: آقا چرا شما اینقدر روی نماز شب، تأکید دارید؟! ایشان فرموده بود: می دانم که این نماز شب کلید سعادت دنیا و آخرت است؛ من که پولی ندارم برای او بگذارم، اگر دنیا هم بخواهد، کلیدش همین نماز شب است.

(۳۴)

سه بار فرمود بر تو باد به خواندن نماز شب

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) در ضمن وصیتهای خود به حضرت امیر المؤمنان (علیه السلام) فرمودند: «عَلَيْكَ بِصَلْوَةِ اللَّيْلِ ، بِصَلْوَةِ اللَّيْلِ ، بِصَلْوَةِ اللَّيْلِ» یعنی سه مرتبه فرمودند: نماز شب خواندن را بر خود لازم بشمار.

حضرت صادق (علیه السلام) فرمودند: «شرافت مؤمن در نماز شب خواندن و عزت مؤمن در این است که متعرض اعراض مردم چیزهایی که مردم عنایت به پنهان ماندن آن

دارند ، نشود ، به این معنا که تفحص در امور مردم نداشته باشد و غیبت آنان را نکند .»

و نیز حضرت صادق (علیه السلام) فرمودند : « مال دنیا و فرزندان ، زینت زندگی این دنیا و نماز شب ، زینت آخرت است . »

در احادیث اسلامی برای نماز شب علاوه بر اینکه ثواب و فضیلت فراوان اخروی ذکر شده است ، فواید دنیوی بسیاری نیز برای آن بیان شده است . که حضرت صادق (علیه السلام) فرمود : « نماز شب بخوانید که آن سنت پیغمبر و رسم صلاحی است که پیش از شما می زیستند و آن درد و مرض را از بدن شما دور می کند . » و نیز فرمودند : « نماز شب خواندن روی انسان را سفید و نورانی و خلق انسان را نیکو و بوی وی را پاکیزه می کند و روزی را فراوان می سازد و موجب ادای قرض انسان می گردد و غم و اندوه را بر طرف می نماید و به چشم انسان جلوه و روشنی می بخشد . »

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند : « خانه هایی که در آنها نماز شب و قرآن خوانده می شود ،

برای اهل آسمان روشنایی می دهند به همان طوری که
ستارگان آسمان برای مردم زمین ، روشنایی می دهند . «
حضرت رضا (علیه السلام) فرمودند : « نماز شب خواندن
را بر خود لازم بدانید زیرا هر بنده مؤمنی که هشت رکعت
نماز شب و دو رکعت نماز شفع و یک رکعت نماز وتر
بخواند و در قنوت وتر ۷۰ مرتبه استغفار کند خداوند او را
از عذاب قبر و از عذاب آتش نجات می دهد و عمرش را در
دنیا طولانی میکند و در زندگی اقتصادی خداوند به او وسعت
و گشایش میدهد و هر خانه ای که در آن نماز شب خوانده
شود آن خانه برای مردم آسمان روشنایی می دهد
همانطور که ستارگان آسمان برای مردم روی زمین روشنایی
می بخشند . «

برای دستیابی به این توفیق لازم است از اول شب تصمیم
بگیرند و مخصوصاً با کم غذا خوردن در شب خود را برای
بیداری آماده سازند که حضرت امیر المؤمنین (علیه السلام)
فرمودند : « در سه چیز با سه چیز طمع مکن : ۱- در بیداری
شب با پر خوردن ۲- در نور صورت با خوابیدن در جمیع

شب ۳۰- در امان ماندن در دنیا با همنشینی با فاسقان و

فاجران .»

گنج سعادت را از برکت بیداری و دعای سحر گاهی می توان

به دست آورد:

هر گنج سعادت که خدا داد به حافظ

از یمن دعای شب و ورد **سحری** بود

((لَيْسَ مَنْ شِيعَتِنَا مَنْ لَمْ يُصَلِّ صَلَوَةَ اللَّيْلِ))^(۲).

کسی که نماز شب نمی خواند، از شیعیان ما نیست -

در حدیثی از امام صادق علیه السلام چنین می خوانیم :

((أَبْغَضُ الْخَلْقِ إِلَيَّ اللَّهُ جِيفَةً بِاللَّيْلِ، بَطَالُ النَّهَارِ)).مبغوض

ترین و ناپسندترین مردمنزد خداوند، کسی است که [شب را

سراسر به خواب و] بسان مردداری گنبدیده و در روز بیکار و

تنبل باشد.

از امام صادق علیه السلام نقل می که فرمود:
خدای تعالی با بنده ای که نماز شب را در روز قضا بکند مباحثات
می کند و می فرماید:
((ای فرشتگان من ، این بنده من چیزی را که به او واجب
نکرده ام قضا می کند گواه باشید که من او را آمرزیدم)). امام
صادق علیه السلام فرمود: صلوة اللیل تذهب بذنوب النهار- نماز
شب گناهان روز را پاک می کند

همسر را برای نماز شب بیدار کنید!
پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

رحم الله رجلا قام من اللیل فصلی و ایقظ امرأته فصلت ، فان
ابت نضح فی وجهها الماء، رحم الله امرأه قامت من اللیل
فصلت و ایقظت زوجها، فان ابی نضحت فی وجهه الماء؛

خدا رحمت کند، مردی را که شب از خواب برخیزد و نماز
شب بخواند و همسرش را نیز براین عمل تشویق نماید، و
اگر بیدار نشد (با اجازه قبلی او) به صورت وی آب پاشد و او
را بیدار کند و همچنین خدا بیامرزد زنی که در شب برخیزد

و نماز شب بخواند و شوهرش را نیز بدین عمل وادار کند و اگر از جای برنخواست (با اذن قبلی او) آب به صورتش بپاشد، تا او را بیدار کند.^{۳۵}

شب عروسی برا نماز شب بیدارشون کرد

آیت الله شیخ جعفر نجفی (ره) شب زفاف دختر و دامادش ، هنگام سحر به در خانه آنان رفت و فرمود: برخیزید که آبی برای شما گرم کرده ام ، غسل کنید و نماز شب بخوانید!)
امام رضا (ع) پیراهنی به ((دعبل)) هدیه داد ...
از امام رضا علیه السلام روایت شده است که آن حضرت پیراهنی به ((دعبل)) هدیه داد و به او سفارش کرد: این پیراهن را خوب نگهداری کن (و قدر آن را بدان) که من با

آن ، هزار شب و هر شبی هزار رکعت نماز خوانده ام و هزار
ختم قرآن کرده ام^{۳۶}

نماز شب در فهم علمی اثر دارد

در این باره مرحوم ایه الله ملکی می گوید:
« من بسیاری از محصلین را می شناسم که از شب زنده
داران بودند و همین موضوع سبب شد که فهمی عمیق و
استقامتی بی نظیر در امر تحصیل نصیبشان شد و به مراتب و
مقامات والایی رسیدند و بالعکس، کسانی هستند که در
مطالعه کتب علمی کوشش بسیار دارند ولی به جایی نمی
رسند و از علم خویش سودی نمی برند و برکتی نمی
بینند.»^{۳۷}*

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
در قیامت پس از آن که خداوند همه انسانها را جمع کند،
منادی ندا می کند و می گوید:
پیش آیند کسانی که در نیمه های شب از بستر خواب دور

^۳ بحارالانوار: ج ۸۲، ص ۳۱۰
اسرار الصلوة: ۲۹۵^۳

می شدند و خدا رامی خواندند و از خشم و غضبش بیمناک و به رحمتش امیدوار بودند.

آن گاه جمعی پیشروند و قبل از دیگران به جایگاههای خود (در بهشت) وارد شوند و بعد از آنان به حساب مردمِ دیگر رسیدگی نمایند.)

امام حسین علیه السلام درباره دختر بزرگوارش ((فاطمه)) فرمود:

او در امر دین چنان بود که تمام شب رابه نماز می ایستاد و روز را روزه می گرفت.)

رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

جبرئیل نزد من آمد و گفت : ای محمد!... بدان که شرف مؤمن ، نماز شب اوست و عزّتش بی نیازی او از مردم است

حضرت زینب (س) در شب یازدهم محرّم

در شب عاشورا حضرت زینب علیها السلام بود و امام حسین « علیه السلام ، زینب بود و همه کس و همه چیز. در شب یازدهم زینب بود و زینب، در این شب زینب علیها السلام قافله سالار

!اسیران بود و نقطه اتكاء یتیمان
مصائب هر چند بسیار سنگین بود و گران، ولی حضرت
زینب علیها السلام همچون کوهی استوار در برابر مصائب
!ایستاد و خم به ابرو نیاورد
به نگهبانی اسیران پرداخت، به گرد آوردن زنان و کودکان
پرداخت، روان بخش پیکرهای بی روح گردید، نوای بینوایان
بود. و رمق بی رمقان
از این سو به آن سو می دوید و گمشدگان را می جست، از
ضرب تازیانه پیکرش می سوخت، خارهای بیابان به پایش فرو
می رفت، و جگرش می سوخت ولی یتیمان را می جست
این پیکر رنج دیده ناتوان، معجزه گر بود، چنان شایستگی به
خرج داد که یک بچه به زیر سمّ ستور نرفت. یک زن در آتش
نسوخت، یک کودک در آن شامِ شوم گم نشد
پس از آنکه از این کارها فراغت یافت و از سلامت همه
اطرافیان مطمئن شد، به سوی خدا رفت و به عبادت پرداخت،
نماز شب به جای آورد
آنقدر ناتوان و کوفته شده بود که نتوانست ایستاده بخواند،

در آن شب نماز شب را نشسته به جا آورد و با خدای خود به راز و نیاز پرداخت. ﴿۳﴾ با اندکی تغییر

لذّت مناجات

استاد: شهید، می گوید
ما یک سلسله لذّتهای معنوی داریم که معنویت ما را بالا می برد. برای کسی که اهل تهجّد و نماز شب است جزو صادقین و صابرين و مستغفرین بالاسحار باشد، نماز شب لذّت و بهجت دارد، آن لذّتی که یک نفر نماز شب خوان حقیقی و واقعی از نماز شب خودش می برد، از آن «استغفرالله ربّی و اتوب و الیه»ها می برد، از آن «العفو گفتنها» و یاد کردن و دعا کردنهای حدّاقل چهار مؤمن می برد، و آن لذّتی که از آن «یا ربّ یا ربّ» گفتنها می برد، هیچ وقت یک آدم عیّاش که در کاباره ها می گردد، احساس نمی کند

لذّت آن نماز شب خوان خیلی عمیق تر، نیرومندتر و نشاطبخش تر است. ولی اگر ما خودمان را غرق در لذّت مادی دنیا کنیم مثلاً سر شب بنشینیم دور هم و شروع کنیم به گفتن

و خندیدن و فرضاً غیبت هم نکنیم که حرام است، صرفاً شوخیهای مباح هم بکنیم و بعد هم سفره را پهن کنیم و آنقدر بخوریم که نفس کشیدن برایمان دشوار شود، بعد مثل یک مرده در رختخواب بیفتیم. آیا در این صورت توفیق پیدا می کنیم که سحر از دو ساعت مانده به طلوع صبح بلند شویم و بعد، از عمق روح خودمان «یا ربّ یا ربّ» بگوییم؟ اساساً بیدار نمی شویم و اگر هم شویم مثل مستی که چند جام شراب خورده است، تلو تلو می خوریم.

پس اگر انسان بخواهد لذّتهای معنوی و الهی را در این دنیا درک کند، چاره ای ندارد جز این که از لذّتهای مادی کسر کند. به خدا قسم لذّتی که یک مرد با ایمان در آن وقت شب که بلند می شود و چشمش می افتد به آسمان پرستاره و آیات آخر سوره آل عمران را که صدای هستی است و از قلب وجود برخاسته است، می خواند و با هستی همصدا می شود، احساس می کند برابر است با یک عمر لذّت مادی در این دنیا.

یک چنین آدمی، نمی تواند مثل ما زندگی کند نمی تواند سر سفره شام بنشیند در حالی که ظهر غذاهای سنگین، انواع گوشتها، روغنهای حیوانی و نباتی، انواع شیرینی ها و انواع

محرّک اشتهاها را خورده است؛ تازه مقداری سوپ بخورد تا
اشتهایش تحریک شود این روح خود به خود می میرد، این
آدم نمی تواند در نیمه های شب بلند شود و اگر هم بلند شود
نمی تواند لذّت ببرد

لهذا کسانی که چنین توفیقاتی داشته اند و ما چنین اشخاصی
را دیده ایم به لذّتهای مادیّی که ما دل بسته ایم هیچ اعتنا
ندارند. چه مانعی دارد که من ذکر خیری از پدر بزرگوار خودم
بکنم. از وقتی که یادم می آید می دیدم این مرد بزرگ و
شریف هیچ وقت نمی گذاشت و نمی گذارد که وقت خوابش
از سه ساعت از شب گذشته تأخیر بیفتد شام را سر شب می
خورد و سه ساعت از شب گذشته می خوابد و حداقل دو ساعت
به طلوع صبح مانده بیدار می شود

و حداقل قرآنی که تلاوت می کند یک جزء است، و با چه
فراغت و آرامشی نماز شب می خواند حالا تقریباً صد سال از
عمرش می گذرد هیچ وقت نمی بینم که یک خواب ناآرام
داشته باشد... اینها دل را زنده می کند، آدمی که می خواهد از

چنین لذتی بهره مند شود ناچار، از لذت‌های مادی تخفیف می دهد تا به آن لذت عمیقتر الهی برسد»^{۹۳*}

قضای نماز شب

رسول خدا (ص): خداوند به کسی که نماز شب ترک شده را در روز قضا کند ، افتخار می کند و می فرماید: ای فرشتگان من ! بنده من قضای چیزی را که من بر او واجب نکرده ام بجا می آورد ، شاهد باشید که من او را آمرزیدم .^{۴۰}

خدا به نماز شب خوان مباحثات می کند
پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: هنگامی که انسان از
بستر لذتبخش خود برخیزد در حالی که چشمانش خواب
آلوده است برای اینکه با نماز شبش پروردگار خود را
خوشنود کند، خداوند در مقابل فرشتگانش به او می نازد و

احیاء تفکر اسلامی: ۹۳ - ۹۵۳

بحارالانوار - ج ۸۷ - ص ۲۰۲^۴

می فرماید: آیا بنده مرا نمی بینید که از رختخواب گوارایش
برخاسته برای نمازی که من بر او واجب نکردم. گواه باشید
که او را بخشودم. رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:
نماز شب مایه خوشنودی پروردگار و دوستی فرشتگان و
روش پیامبران و نور معرفت و ریشه ایمان و موجب
آرامش بدن و نفرت شیطان و سلاح در مقابل دشمن و
مستجاب شدن دعا و پذیرش اعمال و برکت روزی است. و
نماز شب بین نماز گزار و ملک الموت واسطه می شود و
چراغ قبر و فرش زیر او در قبر و پاسخ نکیر و منکر و
مونس انسان در قبر و زیارت کننده او در قبر تا روز قیامت
خواهد بود.

بیدار نشدن مرحوم آخوند کاشی برای نماز شب

حضرت حجة الاسلام والمسلمین آسید محمد حسین «

:مدرس» در اصفهان فرمودند

یک روز طلبه ها جشنی گرفته بودند از آخوند کاشی هم

دعوت می کنند که در آن جشن شرکت کنند،

ایشان هم تشریف می آورند و تا دیر وقت مشغول بودند و

برای نماز شب بیدار نشده بلکه برای نماز صبح از خواب
بیدار می شوند.

دوباره «هفده ربیع» طلبه ها جشن می گیرند و آخوند را
دعوت می کنند که تشریف بیاورند و این بار هم ایشان
خوابشان می برد.

شب در خواب «حضرت رسول» صلی الله علیه و آله را می
بینند و حضرت می فرمایند:

ما دفعه قبل «نهم ربیع» را به خاطر شادی قلب دخترم «زهرا
سلام الله علیها» تو را بخشیدیم که نماز شبت ترک شد ولی
«هفدهم ربیع» چرا خوابت برده بلند شو نماز شبت را
بخوان!^۴

شیطان مانع بیدار شدن می شود

و شیخ برقی بسند معتبر از حضرت امام محمد باقر علیه
السلام روایت کرده که فرمود: از برای شب شیطانی است که
او را رها می گویند، پس هرگاه بنده ای از خواب بیدار شود
و اراده کند برخاستن برای نماز شب را آن شیطان باو گوید

^۴ داستانهای شیرین از نماز شب

حالا وقت برخاستن تو نیست، پس دفعه دیگر که بیدار شود
و خواهد برخیزد آن شیطان گوید که وقت برخاستن نشده
یعنی زود است پس پیوسته او را از برخاستن زایل کند و
حبس کند او را تا فجر طلوع کند و چون فجر طالع شد بول
کند در گوش او آن وقت بگذرد از او در حالیکه دُم خود را
می جنباند از ناز و به خود می بالد.

و ابن ابی جمهور از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده
که آن حضرت روزی باصحاب خود فرمود که احدی از شما
هر گاه خوابید شیطان گره میزند بر پس سر او سه گره بزند
مکان هر گرهی عَلَیْكَ لَیْلٌ طَوِيلٌ فَأَرُقْدْ یعنی شب دراز است
بخواب، پس هر گاه بیدار شد و ذکر خدا کرد یک گره
گشوده شود و اگر وضو گرفت یک گره دیگر گشوده گردد
و اگر نماز خواند یک گره دیگر گشوده گردد پس داخل
صبح شود به حال نشاط پاکیزه نفس والا صبح کند خبیث
النَّفس کسلان، و این روایت در کتب اهل سنت نیز مذکور
است.

و قطب راوندی روایت کرده از امیرالمؤمنین علیه السلام که
فرمود: طمع نکن در سه چیز با سه چیز: طمع مکن در بیداری

شب با پر خوردن، و در نور صورت با خوابیدن در جمیع
شب، و در امان از دنیا با صحبت فسّاق.^{۴۲}

ذکر موجودات

:آیت الله امینی «فرمودند»

آسید باقر سدهی «که استاد ما بود و ایشان هم شاگرد»

:مرحوم «آیت الله آمیرزا رحیم ارباب» بود فرمود که

ما سر درس مرحوم ارباب بودیم و ایشان لمعه درس می

:دادند یک روز در درس لمعه فرمود

یک شب من از اتاقم به قصد وضو به سوی صحن مدرسه

آمدم که نماز شبم را بخوانم وقتی از اتاق بیرون آمدم دیدم

صدای همهمه ای می آید هرچه نگاه کردم دیدم همه جا

خاموش است، صدا از درخت و همه جا می آید مثل یک

.ذکری بود

رفتم وضوخانه دیدم آنجا هم صدا می آید، تعجب کردم

این صدای ذکر از کجاست. آمدم داخل ایوان نماز بخوانم، اما

همینطور در فکر بودم که این صدا از کجا می آید؟ قدری که

^{۴۴} داستانهای شیرین از نماز شب

رفتم، دیدم مرحوم آخوند کاشی مشغول نماز شب هستند و در قنوت و ترشان همینطور ذکر می خواند و گریه می کند و در و دیوار هم ذکر می گویند

من همینطور ایستادم و به او نگاه کردم، تا نماز صبح شد، دیدم سر و صدا تمام شد

فردا رفتم درس و گفتم: آقا من یک حاجتی به شما دارم فرمود: بفرمائید؟! گفتم: من چنین چیزی از شما دیدم و ذکر در و دیوار

آخوند فرمود: خودتان شنیدید؟ گفتم: بله

فرمودند: خداوند به تو عنایتی کرده است که شنیده ای چون قرآن کریم می فرماید: در و دیوار تسبیح خدا را می کنند اگر کسی درک کند و بفهمد ذکر موجودات را معلوم (است که خداوند التفاتی به او کرده است

ما سمیعیم و بصیریم و هوشیم - از شما نامحرمان ما^{۴۳} خاموشیم

چه کسی زیان دیده واقعی است؟

^{۴۴}داستانهای شیرین از نماز شب

امام صادق علیه السلام: لَا تَدَعُ قِيَامَ اللَّيْلِ، فَإِنَّ الْمَغْبُونَ
مَنْ غُبِنَ قِيَامَ اللَّيْلِ؛

شب زنده داری را فرو مگذار؛ زیرا زیان رسیده [واقعی]
کسی است که شب زنده داری را از دست بدهد.^{۴۴}

کیفیت نماز شب

نماز شب مجموعاً یازده رکعت است

هشت رکعت آن، که دو رکعت، دو رکعت، مانند نماز 1. صبح خوانده می شود یعنی چهار دو رکعتی به نیت نماز شب می باشد.

دو رکعت نماز شفع: بهتر است در رکعت اول آن بعد از 2. حمد، سوره «ناس» و در رکعت دوم بعد از حمد، سوره «فلق» خوانده شود.

یک رکعت نماز وتر: بعد از حمد سه بار سوره «توحید» و 3. یک بار سوره «فلق» و یک بار سوره «ناس» بخوانیم و می توان یک سوره تنها خواند، سپس دستها را برای قنوت به سوی آسمان بالا می بریم و حاجات خود را از خدا می خواهیم و برای چهل مؤمن دعا می کنیم (چهل بار بگوئید (اَللّهُمَّ - (اَغْفِرِ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ

و طلب مغفرت می کنیم و هفتاد مرتبه می گوئیم: -
«اَسْتَغْفِرُ اللهَ رَبِّي وَ اتُوبُ اِلَيْهِ».

از پروردگار خود طلب آمرزش و مغفرت می کنیم و به سوی او بازگشت می نمایم.

آن گاه ۷ بار می گوییم «هَذَا مَقَامُ الْعَائِلَةِ بِكَ مِنَ النَّارِ»؛ (این - است مقام کسی که از آتش قیامت به تو پناه می برد)

و بعد از آن ۳۰۰ مرتبه می گوییم: «العفو» و سپس می - گوییم: «رَبِّ اغْفِرْ لِي وَ ارْحَمْنِي وَ تُبَّ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ».[۴] و سپس رکوع + سجده + تشهد + سلام .. در پایان نماز شب تسبیحات فاطمه زهرا (س) را میگوئیم

- انسان می تواند فقط به نماز شفع و وتر اکتفا کند و هشت

رکعت را نخواند.

- اگر وقت برای ادای نماز شب تنگ باشد می تواند فقط به

نماز وتر اکتفا کند.

جایز است انسان نماز شب را نشسته بخواند حتی در حال

اختیار

- خواندن سوره در رکعتهای نماز شب لازم نیست و می تواند

فقط به خواندن سوره (حمد) اکتفا کند و همچنین قنوت در

رکعتهای دوّم مستحب است و می تواند بدون قنوت بخواند.

- نماز وتر یک رکعت است ، و کافی است در قنوت سه بار

تسبیح گفتن^(۱۱).

- لازم نیست همه یازده رکعت را در یک مجلس بخواند بلکه می تواند در دو سه نوبت بخواند بلکه با فاصله خواندن افضل است . همانطور که رسول خدا تهجد می کرد.

- مستحب است که نماز شب را بلند بخواند تا اگر از خانواده اش کسی می خواهد به نماز شب برخیزد بیدار شود. چنانچه در روایت است و علماء نیز تصریح به استحباب بلند خواندن کرده اند.

احکام نماز شب

نماز شب مجموعاً یازده رکعت می باشد که ده رکعت (1 آن هر دو رکعت به یک سلام خوانده می شود و یک رکعت به یک سلام. هشت رکعت از یازده رکعت را باید به نیت نماز شب و سپس دو رکعت دیگر به نیت نماز شفع و آنگاه

یک رکعت نماز وُتر، که با فضیلت ترین نماز شب، نماز وُتر و شَفَع است و دو رکعت شَفَع برتر از وُتر است

نافله صبح پیش از نماز صبح خوانده می‌شود. و وقت آن 2) بعد از گذشتن از نصف شب، به مقدار خواندن یازده رکعت نماز شب است. ولی احتیاط آن است که قبل از فجر اول نخوانند، مگر آن که بعد از نافله شب بلافاصله بخوانند، که (در این صورت مانعی ندارد. (توضیح المسائل مراجع م ۷۷۲

برای نماز شب می‌توان به نماز شَفَع و وُتر اکتفا کرد، 3) بلکه هنگام تنگی وقت می‌توان تنها به نماز وُتر اکتفا نمود

وقت نماز شب از نیمه شب شرعی تا فجر صادق است. و 4) هنگام سحر از سایر مواقع بهتر (پُر فضیلتتر) است و تمامی ثلث آخر شب سحر محسوب می‌شود. و افضل از آن خواندن نماز شب نزدیکی‌های سحر خوانده شود

جایز است انسان نماز شب را نشسته بخواند حتی در 5) حال اختیار. ولی اگر می‌خواهد نشسته بخواند بهتر آن است

که هر دو رکعت نشسته را یک رکعت ایستاده حساب کند. بنابراین باید هشت بار دو رکعت نشسته و هر دو رکعت به یک سلام که جمعاً شانزده رکعت می‌شود به نیت نماز شب بخواند و دو بار نماز دو رکعتی هر دو رکعت به یک سلام به نیت نماز شفع و دو بار یک رکعت هر یک رکعت به یک سلام به نیت نماز وتر، ولی در حال اضطرار و مریض همان یازده رکعت کفایت می‌کند.

مسافر و کسی که برای او سخت است نافله شب را بعد (6) از نصف شب بخواند، می‌تواند آن را در اول شب بجا آورد.

جوانی که می‌ترسد خواب بماند و نماز شب از او فوت (7) شود می‌تواند نماز شب را پیش از نیمه شب شرعی بخواند.

کسانی که برای خواندن نماز شب بعد از نیمه شب (8) عذری دارند مانند پیر مردان و یا کسی که از سرد شدن هوا می‌ترسد و یا از جنب شدن در خواب می‌ترسد ... می‌توانند نماز شب را قبل از نیمه شب شرعی بخوانند.

خواندن سوره در رکعت های نماز شب لازم نیست و (9)
می تواند فقط به خواندن سوره حمد اکتفا کند. (گرچه با سوره
فضیلت بیشتری دارد) هم چنین قنوت در رکعت های دوم
مستحب است و می تواند بدون قنوت بخواند.

نماز و تر یک رکعت است و می شود آن را بدون قنوت (10)
به جا آورد.

لازم نیست همه یازده رکعت را در یک مجلس بخواند، (11)
بلکه می تواند در دو سه نوبت بخواند، بلکه تفریق افضل
است، همان طور که رسول خدا تهجد می کرد.

مستحب است که نماز شب را بلند بخواند تا اگر از (12)
خانواده اش کسی می خواهد برای به نماز شب برخیزد بیدار
شود. بدیهی است که استحباب بلند خواندن نماز شب در
جایی است که امن از ریا و سُمعه باشد و اگر خدای ناخواسته
خوف ریا و سُمعه در بلند خواندن باشد باید آهسته بخواند.

بعد از فراغ از نماز شفع خواندن دعای «الهی تعرض (13) لک فی هذا اللیل المتعرضون ...» مستحب است که در مفاتیح در اعمال شب نیمه شعبان آمده است.

مستحب است که انسان در قنوت آن از خوف خدا (14) گریه کند و اگر گریه اش نیاید تباهی کند؛ یعنی انسان حالت گریه را به خود بگیرد.

مستحب است در قنوت نماز (وتر) برای چهل تن، از (15) مؤمنان چنین دعا (که کسی که برای چهل مؤمن دعا کند دعایش مستجاب می شود) کند: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِفُلَانٍ) و به جای کلمه (فلان) مؤمنی را نام ببرد. و مستحب است، در قنوت، هفتاد بار استغفار کند، در حالی که دست چپ خود را بلند نموده و با دست راست، استغفار را می شمارد: (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ) گرچه صد بار بهتر است. همچنین مستحب است، هفت بار بگوید: (هَذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِكَ مِنَ النَّارِ) و سیصد بار بگو: (الْعَفْوُ) و اگر کلمات (الْعَفْوُ) را به یکدیگر

متصل کند بهتر است، و آخر کلمه را به فتحه بخواند: (الْعَفْوَ ...). (الْعَفْوَ الْعَفْوَ).

می‌توانید در قنوت نماز و تر با استفاده از تسبیح یا (با) 16 انگشت دست راستان) چهل مؤمن را به اینگونه دعا کنید: (... مثلاً) اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِرُوحِ اللَّهِ الْخَمِينِ وَ

در نماز مستحب، شک میان رکعت اول و دوم، نماز را (17) باطل نمی‌کند و نماز گزار می‌تواند تصمیم بر هر کدام بگذارد.

انجام کم و زیادهای اشتباهی در نماز مستحب، سجده (18) سهو ندارد.

می‌توان نماز شب را کوتاهتر و خلاصه تر نیز خواند به (19) این صورت: دو رکعت به نیت شَفَع و یک رکعت به نیت نماز و تر یا اینکه فقط به یک رکعت نماز و تر اکتفا کرد.

برای نمازهای واجب، بهتر است انسان به مسجد برود (20) ولی در باره نوافل، چنین دستوری نیست. (این ساده‌گیرها برای تشویق افراد به این عبادت‌های سازنده است. حتی اگر

نماز مستحب را کسی در وقتش نتوانست بخواند، قضای آنرا می‌تواند انجام دهد، که در این صورت، طبق حدیث، خداوند به فرشتگان مباحثات کرده و می‌فرماید: به بنده‌ام بنگرید! چیزی را که بر او واجب نکرده‌ام، قضا می‌کند! (و در حدیث دیگری افزوده شده که: شما را شاهد می‌گیرم که او را (آمرزیدم).

در روایت صحیح از عبدالرحمن بن ابی نجران از آن (21) حضرت علیه السلام نقل شده که می‌گوید: «در باره نماز شب هنگام در سفر، میان کجاوه پرسیدم، فرمود: هرگاه روبه قبله نبودی به سوی قبله برگرد، سپس تکبیر بگو و نماز بخوان به هر جا که شترت تو را برد مانعی ندارد». در روایت صحیح از معاویه بن عمار از آن حضرت نقل شده است که فرمود: «باکی نیست که در سفر انسان نماز را در حال رفتن بخواند و اشکالی ندارد اگر نماز شبش را که از او فوت شده، روز در حال رفتن رو به قبله کند و همان طور که راه می‌رود قضایش

را بخواند. و هرگاه خواست رکوع برود، رو به قبله کند و رکوع و سجود را انجام دهد سپس راه برود.

قضای نماز شب را نیز فضیلت بسیار است، چنانکه از (22) امام صادق (ع) روایت است که شخصی به آن حضرت عرض کرد: فدایت شوم چه بسا اتفاق می‌افتد که یک، دو، یا سه ماه نماز شب از من فوت می‌شود و من آن را به روز قضا می‌کنم. آیا این کار جایز است؟ فرمودند: به خدا قسم این کار مایه روشنی چشم تو است. و آن جمله را سه بار تکرار کرد.

رسول خدا (ص) فرمودند: خدای تعالی به بنده‌ای که قضای نماز شب را بجای می‌آورد مباحثات می‌کند و می‌فرماید: ای فرشتگان، این بنده چیزی را که به او واجب نکرده‌ام قضا می‌کند. گواه باشید که من او را آمرزیدم. در روایت صحیح از حماد بن عثمان از امام کاظم (ع) نقل شده است که درباره مردی که نماز نافله می‌خواند در حالی که روی مرکبش بین شهرها حرکت می‌کند، سؤال شد. فرمود: اشکالی ندارد). در روایت صحیح از عبدالرحمن بن حجاج از آن حضرت نقل

است که می‌گوید: «درباره نماز نافله در وطن، بر پشت مرکب پرسیدم؛ هرگاه پگاه از کوفه خارج شدم و یا در شهر کوفه شتابان در پی کار بودم (چه کنم؟) فرمود: اگر شتابزده بودی و نتوانستی از مرکب پیاده شوی و می‌ترسی که اگر سواره نماز را نخوانی فوت شود، سواره بخوان، اگر نه نماز خواندنت روی زمین نزد من پسندیده‌تر است». در روایت صحیح از عبدالرحمن بن ابی‌عبدالله به نقل از امام صادق علیه السلام آمده است که می‌فرماید: «روی مرکب کسی حق ندارد نماز واجب را بخواند مگر مریض که می‌باید رو به قبله باشد و به قرائت (فاتحة الكتاب) اکتفا کند و در نماز واجب بر هر چه ممکن باشد صورتش را بنهد و در نماز نافله اشاره مخصوصی بکند». در روایت صحیح از جمیل به دراج از آن حضرت نقل شده که می‌گوید: شنیدم که می‌فرمود: «رسول خدا صلی الله علیه و اله نماز واجب را در یک روز گل آلود و بارانی در کجاوه خواند». (۲۳) اگر مشغول نماز شب بود و صبح طلوع کرد، اگر چهار رکعت از نماز شب را خوانده است و بعد صبح شد، بقیه نماز شب را به طور مخفف و بدون مستحباب

می‌خواند و اگر هنوز چهار رکعت از نماز شب نخوانده بعد صبح شد، همان دو رکعتی را که شروع کرده تمام می‌کند و پس از آن دو رکعت نافله صبح را می‌خواند و سپس دو رکعت نماز صبح واجب را می‌خواند و پس از آن، باقیمانده نماز شب را قضا می‌کند. اگر اصلاً به نماز شب شروع نکرده و بعد صبح طلوع کرده باشد دو رکعت نماز نافله صبح را اول می‌خواند و پس از آن نماز صبح را و پس از آن قضای نماز شب را بجا می‌آورد. تذکر: اگر نماز شب را در بین الطلوعین (یعنی بعد از اذان صبح و پیش طلوع آفتاب) می‌خواند، بهتر است که نیت ادا یا قضا نکند، بلکه به نیت (ما فی الذمه) بخواند. توضیح اینکه: (ما فی الذمه) به آن معنی است که نیت کند نماز شب می‌خوانم (قربه الی الله) خواه ادا باشد خواه قضا، هر چه خدا و رسولش فرموده‌اند.

در مواردی که تقدیم نماز شب جایز است سزاوار است (24) که نیت اداء نکند بلکه به نیت (تعجیل) و جلو انداختن بخواند.

شخصی به امام صادق (ع) عرض کرد: فدایت شوم؛ من (25)

گاهی به خواندن نماز شب موقّق نمی‌شوم، آیا اجازه

می‌فرمائید پس از خواندن نماز صبح پیش از آنکه آفتاب

طلوع کند قضای نماز شب را بخوانم؟ فرمود: آری؛ امّا اهل

خانه‌ات را از این کار با خبر مکن زیرا آنان هم از تو یاد

می‌گیرند و این کار را سنّت قرار می‌دهند.

قضای نماز شب را بر تقدیم آن یعنی پیش از نیمه شب (26)

خواندن رجحان دارد. بنابر این اگر می‌داند که قضای نماز

شب از او فوت نخواهد شد قضا اولویت دارد.

اگر وقت برای ادای نماز شب تنگ نباشد ولی انسان (27)

می‌خواهد نماز وُتر را بخواند باید آن را (رجائاً) بخواند

نماز وتر یک رکعت است، و کافی است در قنوت سه (28)

بار تسبیح گفتن.

مستحب است سوره‌های بزرگ، در رکعت اول و (29)

سوره‌های کوتاه را در رکعت دوم بخواند و در نماز (شفع) و

(وتر) سوره‌های فلق، ناس و توحید، قرائت کند و یا اینکه، در همه آنها سوره (قل هو الله احد) بخواند

در نماز شفع و وتر بهتر است بعد از حمد سوره توحید (30) را بخواند تا ثواب یک ختم قرآن را ببرد

وقت نماز شب

وقت خواندن نماز شب، بعد از نصفه شب (ساعت ۱۲) 1) نیمه شب) تا طلوع صبح صادق و هر چه به سحر نزدیک اذان صبح (نماز صبح) نزدیکتر باشد، بهتر است

افضل) بهتر است که نماز شب به هنگام سحر خوانده (2) شود و هنگام سحر و شب از دیدگاه شرع عبارت است از یک سوم آخر شب و هر قدر به صبح نزدیکتر باشد بهتر است و فواید آن بیشتر خواهد بود

وقت نماز شب؛ نماز شب را در هر موقع شب می توان (3)
خواند، ولی بهتر است که در نزدیکی اذان صبح خوانده شود.
وقت نماز شب از نیمه شب تا فجر صادق است و هنگام سحر
از سایر مواقع بهتر است

هفتاد و پنج فایده و فضیلت با نماز شب

1. نماز شب، باعث نابودی گناهان در روز است.
2. نماز شب، سبب نور در قیامت است.
3. نماز شب، افتخار مؤمن در دنیا و آخرت است.
4. ثواب همه چیز در قرآن بیان شده به جز نماز شب، به خاطر زیادی ثواب آن.
5. نماز شب، خلوت با خداوند است.
6. نماز شب خوان در بهشت با اسبهای بالدار پرواز می کند.
7. بهشتیان به نماز شب خوان غبطه می خورند.
8. شریف ترین افراد امت پیامبر صلی الله علیه و آله نماز شب خوانان هستند.
9. شرافت هر فردی به قیام شبانه و شب زنده داری اوست.
10. خداوند به خاطر نماز شب خوانان، عذاب نازل نمی کند.

نُه صف از فرشتگان در پشت سر نماز شب خوان می
ایستند

[58]

که به تعداد آنان خداوند به نماز شب خوان، مقام و درجه می
دهد.

12. خداوند به نماز شب خوان، افتخار و مباهات می کند.

13. نماز شب موجب زوال وحشت قبر می شود.

14. نماز شب، نور در قبر است.

15. نماز شب، انیس و مونس در قبر است.

16. انسان با خواندن نماز شب جزو بهترین مردم می شود.

17. نماز شب موجب شادمانی مؤمن در دنیا است.

18. نماز شب، زینت آخرت است.

19. نماز شب، نسیم و رایحه ای است از خداوند به سوی
مؤمن.

20. نماز شب، موجب صحت و سلامتی بدن است.
21. نماز شب، باعث رضایت پروردگار است.
22. نماز شب، سبب نزول رحمت خداوند است.
23. نماز شب، تمسک به اخلاق پیامبران و امامان است.
24. حضرت ابراهیم علیه السلام به خاطر نماز شب خواندن، خلیل خدا شد.
25. نماز شب، انسان را از انجام گناهان باز می دارد.
26. مغبون کسی است که نماز شب نخواند.
27. نماز شب، سبب نورانیت صورت می شود.
28. پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله : دو رکعت نماز خواندن در دل شب برای من از دنیا و مافیها بهتر و دوست داشتنی تر است.

29. نماز شب، سیره مستمره پیامبران و امامان و صالحان است.

30. نماز شب، بوی خوشی در نماز شب خوان به وجود می آورد که همه از معاشرت با او خوششان می آید.

31. شبهای بلند، بهار مؤمن است برای نماز شب خواندن و تهجد.

32. نماز شب، باعث وفور نعمت و برکت است.

33. نماز شب، سبب رفع فقر و ناداری است.

34. نماز شب، اخلاق نماز شب خوان را نیکو می کند.

35. نماز شب، دین و قرض نماز شب خوان را ادا می کند.

36. نماز شب، غم و اندوه را برطرف می کند.

37. نماز شب، نور چشم را زیاد می کند.

38. از خانه هایی که در آنها نماز شب خوانده می شود،
نوری به اهل آسمان متصاعد می شود، همانند نوری که از
ستارگان آسمان برای اهل زمین می تابد.
39. دروغ می گوید کسی که ادعا دارد نماز شب می خواند
اما فقیر و گرسنه و نادار است
40. نماز شب، ضامن روزی نماز شب خوان در روز است.
41. طولانی بودن وقوف در حال نماز وتر، موجب کوتاهی
توقف در قیامت است
42. نماز شب، قبر نماز شب خوان را تبدیل به باغی از باغ
ها و نخلستان های بهشت می کند

[60]

43. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله حضرت علی علیه
السلام را مکررا سفارش به نماز شب می کردند

44. کسی که برای نماز شب بلند شود و خانواده و بچه
- هایش را هم بلند کند و با هم نماز شب بخوانند، همه آنان
- جزو ذاکران خداوند نوشته می شوند
45. نماز شب، باعث داخل شدن به بهشت می شود
46. خداوند از نور خودش به نماز شب خوان می پوشاند
47. نماز شب، سبب دوستی ملائکه و انبیا است
48. نماز شب، سبب ناراحتی شیطان است
49. نماز شب، باعث ازدیاد ایمان است
50. نماز شب، موجب قبولی اعمال است
51. نماز شب، سبب برکت رزق و روزی است
52. نماز شب، باعث معرفت و شناخت خداوند است
53. نماز شب، اسلحه مؤمن است بر ضد دشمنان
- (رزمندگان با نماز شب، بر دشمنان تا بن دندان مسلح، غالب
- و پیروز شدند)

54. نماز شب، شفیع نزد ملک الموت است.

55. نماز شب، سبب اجابت دعاست.

56. نماز شب، سبب راحتی جان کردن است.

57. نماز شب، چراغ و فرشِ قبر است.

58. نماز شب، جواب نکیر و منکر در قبر است.

[61]

59. نماز شب، سایه بالای سر انسان در قیامت است.

60. نماز شب، تاجی است بر سر انسان در قیامت.

61. نماز شب، لباسی است بر بدن انسان در قیامت.

62. نماز شب، نوری است در جلو پای نماز شب خوان در قیامت.

63. نماز شب، ساتری است بین نماز شب خوان و سایر مردم در قیامت.

64. نماز شب، دلیل و حجت مؤمن است در پیشگاه
پروردگارش.

65. نماز شب، باعث سنگینی میزان اعمال انسان است در
قیامت.

66. نماز شب، سبب عبور از پل صراط است.

67. نماز شب، کلید درب های بهشت است.

68. نماز شب، باعث رهایی از آتش جهنم است.

69. نماز شب، موجب طولانی شدن عمر است.

70. نماز شب، سبب گشایش و وسعت زندگی است.

71. به فرموده امام صادق علیه السلام : نماز شب خوان،
جزو شیعیان ماست.

72. نماز شب، به انسان عزّت و آبرو می دهد (و قرب و
منزلت او را نزد مردم بالا می برد).

73. بهترین قیام ها، قیام برای نماز شب است.

74. بهترین بیتوته ها و شب زنده داری ها، مشغول شدن به

نماز در دل شب است

75. خداوند در بهشت بر نماز شب خوانان تجلّی می کند و

پاداش آنها را خودش می دهد

منابع

هزارویک نکته درباره نماز □ دیلمی

^۱. فضائل الشیعه - ترجمه توحیدی،

قصص العلماء - تنکابنی»

داستانهایی از زندگی علماء - صرفی پور

قیامت و قرآن - شهید دستغیب

پا به پای آفتاب - زندگی حضرت امام - امیررضا ستوده

ثواب الاعمال، - شیخ صدوق

ناگفته‌های عارفان ، صادق حسن زاده

کنز العمال، کراچکی

دیدار با ابرار - سازمان تبلیغات

وسائل الشیعه-شیخ حر عاملی

بحار الأنوار-علامه مجلسی

ارشاد القلوب، -دیلمی^۱

در محضر بزرگان- محسن غروی

اسرار الصلوۃ-میرزا جواد اقا ملکی تبریزی

پیشوای شهیدان- رضا صدر

احیاء تفکر اسلامی-شهید مطهری

صحیفه امام فرازهائی از ابعاد زندگی امام خمینی-

صفحات ۴۲۶ تا ۴۲۸ « جلد ۱۹ » خمینی

حاج شیخ عباس قمی مرد تقوا و فضیلت- علی دوانی

وحید بهبهانی-علی دوانی

میزان الحکمه:-محمدی ری شهری

رساله لبّ اللباب- مرحوم علامه طهرانی

تذکره العلماء - محمد بن سلیمان تنکابنی , مترجم: محمدرضا

اظهري , مترجم: غلامرضا پرندہ

اصحاب امام صادق علیه السلام - علی محدث زاده فرزند

شیخ عباس قمی

داستانهای شیرین از نماز شب - نویسنده : سید عبدالله

حسینی

مجله حوزه شماره سوم

<http://www.hawzah.net>